

MOZGÓKÉPKULTÚRA ÉS MÉDIAISMERET

A média a nyilvánosság tantárgya

Interjú Szijártó Imre tankönyvíróval

Az érettségi időszak lapunk megjelenéséig ugyan még nem ér véget, viszont szükségesnek éreztük, hogy a nyári időszakra olyan tantárgyat járjunk körbe, amely számos érdekességet tartalmaz diáknak, pedagógusnak és érdeklődőnek egyaránt. A mozgóképkultúra és médiaismeret tantárgy manapság létfontosságú, ezért górcső alá vettük, milyen újdonságok kerültek be az új médiatankönyvbe. Ebben **Szijártó Imre** tankönyvíró, az egri Eszterházy Károly Katolikus Egyetem film- és médiatudományi tanszék vezetője volt segítségünkre.

Szöveg: **Karkó Ádám**

Mennyiben változott meg a módosított *Nemzeti alaptanterv* (NAT) és a kerettanterv megújításával a mozgóképkultúra és médiaismeret oktatása?

Az új *Nemzeti alaptanterv*ben az óraszámok tekintetében jelentős változások nem történtek, azonban az óraszámok elosztásában igen. A 2012-es NAT kulcsszava ugyanis az volt, hogy az óraszám felhasználása az iskola igényeitől függ, ami alapvetően elég tág megfogalmazás volt. Ellenben a 2020-as NAT meghatározta, hogy immáron két évfolyamon lehet a tantárgyat választani. Valójában lehet olyan megoldás is, hogy egyik évfolyamon sem választják a média tantárgyat, hiszen 11. évfolyamon négy, 12. évfolyamon pedig két tantárgy közül lehet választani, ezért fennáll a lehetősége annak, hogy sajnos valószínűleg lesznek olyan diákok, akik nem tanulnak médiaismeretet, nem foglalkoznak a mozgóképkultúrával.

A változások sorába tartozik, hogy a 2020-as NAT szövege áttekinthetőbbé vált. A korábbi alaptantervben egymás mellé sodródtak a történetmesélés, a médiaipar, a befogadáselméletek és a dokumentarizmus témakörei, viszont a jelenlegi NAT-ban ezt érthetőbbé és átláthatóbbá tették.

A kerettantervből három tanmenetváltozat olvasható ki. A 11. évfolyamon a tárgyat választva évi 34 órát jelentene, a 12. évfolyamon választva 28 órát, mindkét évfolyamon pedig összesen 62 órát jelenthet a tanmenetben; így az elkészült tankönyveket is ezekhez igazítottuk. A korábbi NAT-hoz hasonlóan az általános iskolai médiaoktatás sajnos nem változott, tehát külön óraszámot nem kapott általános iskolában a tantárgy, csak bizonyos tartalmak jelennek meg adott tantárgyakon keresztül; ez pedig némiképp veszteség a médiaoktatás szempontjából. Azt gondolom, hogy azért is érdemes tanítani ezt a tárgyat, mert nagyon friss és jelenlevő tantárgy. A hallgatóimat arra biztatom, hogy mindig aktualizálják a témáikat, amiket az órára visznek magukkal.

Az új kerettantervből egyébként kimaradt az egyetemes filmtörténet, és csak magyar filmek vannak a listában. Ahogy láttam, olyan tételeknél viszont szerepel az egyetemes film, amelyekre lehet készülni. Tehát ha a diákok ősszel megkapják az érettségi tételsort, tavaszra biztosan fel tudnak készülni a megadott tételekből. Ez pozitívnak mondható abból a szempontból, hogy csökkenti a kerettanterv terhelését, illetve kiemeltté válik a magyar film, ami végül is identitásképző is lehet.

Mennyiben változtak meg a tankönyvi struktúrák? Milyen újítások jelentek meg az újabb tankönyvekben a régebbiekhöz képest?

A legnagyobb újdonságként azt emelném ki, hogy igyekeztünk a filmet és a médiát egységben kezelni. A szemléleti keret a *nyilvánosság* lett a tankönyvünkben, ami azt jelenti, hogy – kitágítva a perspektívánkat – próbálunk minden olyan tartalmat megfigyelni magunk körül, ami mozgóképpel és médiával kapcsolatos, illetve azokat a tartalmakat szem előtt tartani, amelyek a nyilvánosságot szolgálják.

A korábbi tankönyvekben úgy választották szét a mozgóképet és a médiát, hogy a mozgóképnek konstruáltak egy részben meghatározott formanyelvet, a médiát pedig úgy kezelték, mintha lenne társadalmi szerepvállalása. Viszont mi úgy gondoltuk, valójában bármilyen vicces videónak, vagy a YouTube-on közzétett közleménynek szintén van formanyelve. Így arra koncentráltunk, hogy a kifejezőeszközök közül melyek azok, amelyek közel állnak a diáksághoz.

Ezenkívül a film társadalmi szerepét is vizsgáltuk. Ez vonatkozik arra a három filmre, amelyik szerepel a tankönyvben is (*Körhinta; Szegénylegények; Édes Emma, drága Böbe*). Mindhárom filmmel kapcsolatban nemcsak formai követelményeket igyekeztünk vizsgálni, hanem olyan szempontokat is, amelyek bemutatják, hogy ezeknek a filmeknek milyen kapcsolatuk van a társadalommal.

Tematikai frissítés is történt a tankönyvekben. Néhány olyan lecke is bekerült, amelyek korábban nem szerepeltek tankönyvekben. Ilyen például a mém, az álhír – ami bár visszatérő téma, mégis külön leckét érdemelt. Van egy leckénk az „igazság utáni korszakról” is, a nyilvánosság történetéről.

Melyek azok az új tanítási és tanulási módszertanok, amelyeket a mozgóképkultúra és médiaismeret tantárgy oktatása és tanulása során a tankönyvek nyújtani tudnak?

Azt gondolom, hogy a tankönyv a módszertant nem képes meghatározni, és nem is feladata ez, legfeljebb a tankönyv arculatát képes meghatározni valamilyen, amely érintheti az adott szakmódszertant. Két lényeges elemet emelnék ki, amelyek önmagukban is összetettek. Az egyik, hogy igyekeztünk megteremteni a kreatív munka és a szövegfeldolgozás, valamint a szöveg megközelítésének egyensúlyát. A tankönyvben egyrészt nagyon sok kreatív feladat van, vagyis az egész tankönyv a diákok saját tevékenységére épít. Mind-egyik leckében több feladat van, amit az órákon el lehet végezni, és fejleszt a diákok kompetenciáit. A másik lényeges eleme a tankönyvnek a szövegfeldolgozás. Egy lecke mégiscsak jelentős mennyiségű szövegből áll; azt ajánljuk a tanároknak, hogy bátran dolgozzanak vele. Használják a szöveget arra, hogy fejlesszék a diákok szövegértési és szövegolvasási képességeit, illetve a kifejezőkészségüket is. Tehát az egyik dolog így a kreativitás és a fogalmiság egyensúlya, ami az órákon kapcsolódik sokféle tevékenységgel. Fontos kiemelni, hogy ez egy papíralapú tankönyv, tehát friss szemléltetésekre nem igazán van mód, hiszen a mindig változó világot bemutatni egy tankönyvben nem lehet; de ettől függetlenül jelentőségteljes, hogy kijelöltük a lehetséges szemléltetéseknek a helyét.

Természetesen kihagyhatatlan a sorból, hogy a tankönyvfejlesztés során bevontunk 15 gyakorlótanárt, akik kipróbálták élesben is a tankönyvi leckéket.

Fontos volt ez, hiszen a tanárok vannak ott a gyerekekkel, ők látják, mire is van igazán szükség. A kipróbálás másik lehetséges helyszínei az egyetemi órák, ahol a hallgatók találkozhatnak a tankönyvi struktúrával, feldolgozhatják azt, készíthetnek belőle óraterveket, elsajátíthatják a gyakorló tanításuk idejére.

Hogyan lehet hatékonyan megtanulni a média világában való mozgást? Lehetséges kiszűrni a káros és nem káros tartalmakat?

Úgy hiszem, hogy szűrni az képes, aki a tartalmakat nagyon jól ismeri. Ha az a kérdés, hogy mit nézzenek vagy mit ne nézzenek a gyerekek, akkor azt tudnám mondani, hogy nézzenek sokkal több mozgóképet annak érdekében, hogy lássák a minőségi eltéréseket, hogy lássák a szövegek közötti különbségeket. Szerintem nem lehet megakadályozni, hogy általunk károsnak tartott tartalmak eljussanak a gyerekekhez. Sokkal inkább arról van szó, hogy megtanítsuk nekik, hogy amit látnak, amit néznek, azt értő módon dolgozzák fel.

Vannak olyan momentumok a médiaoktatásban, amelyben igazán jelentősek a tantárgyközi összefüggések?

A tankönyvünk számos összefüggést tartalmaz. Nagy szerepet játszik ebben az esetben az adott szaktanár másik szakpárja. Szerepel benne *Oravecz Imre* egy képpel és egy utalással, szerepel benne az *Iskola a határonnal* kapcsolatos feladat. De az irodalmon kívül jelentős számban előfordulnak a nyelvtannal kapcsolatos ismeretkörök, hiszen a kommunikáció nagyban a nyelvtanhoz kapcsolódik. Viszont fellelhetünk földrajzi ismeretköröket, történelmi tudásanyagokat – nyilvánosságtörténettel foglalkozó leckénk is van –, tehát sok kapcsolódást találhatunk, és azt gondoljuk, hogy a tanárok kellene hozzá, hogy ezt a saját képükre formálják.

Mivel változott a mozgóképkultúra és médiaismeret tantárgy strukturális felépítése, miként módosul a 2023/2024. tanévben tartandó érettségi vizsga?

Az érettséginek két lényeges változása van. Az egyik az, hogy lehet érettségizni emelt szinten is, ami nagyon fontos továbblépés abból a szempontból, hogy aki újságíró vagy médiaszereplő szeretne lenni, az eleve jobban meg tudja mutatni a tudását az emelt szintű érettségien, mint középszinten. A másik újdonság, hogy hét egyetemi szakon pontvivő tárgy a mozgóképkultúra és médiaismeret, ami azt jelenti, hogy az adott szakokra való jelentkezés után célszerű érettségizni médiából, hiszen az érettségi pontszámát viheti magával a felvételre a jelentkező.

Az érettségi tartalma, felépítése egyelőre nem tisztázott, ugyanis jelenleg még csak egy teszt érhető el, viszont úgy látom, hogy lényeges változásra nem kell számítanunk. A tankönyv mint folyamatot szabályozó eszköz befolyásolja a kimenetet; némiképp csökkentek a feladathosszúságok, de tulajdonképpen kardinális változásról nem tudunk beszámolni.